

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Майстерність актора театру ляльок та технологія виготовлення
театральної ляльки

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалавра

денної (очної) форми здобуття освіти
спеціальності 026 Сценічне мистецтво

освітньо-професійна програма театральне мистецтво

Укладач: Соколовська Н.П. ст. викладач, заслужена артистка України

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри _____
(майстерності)

Протокол N _____ від " ____ (" ____ 0! • 2021 р.
Завідувач ф р и г & .ш>4

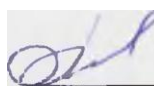
(підпис)(ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету _____

Протокол № _____ від " ____ 2021 р.
Голова науково-методичної ради
факультету _____

(підпис (ініціали, прізвище))

Погоджено
з навчально-методичним відділом

(підпис) О. В. Соколовська
(ініціали, прізвище)

2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 02 «Культура і мистецтво» <i>(шифр і назва)</i>	Кількість кредитів — 5	Вибіркова	
Спеціальність 026 — «Сценічне мистецтво»	Загальна кількість годин — 150	Дисципліни вільного вибору студента в межах спеціальності	
Спеціалізація / <i>(Шифр і назва)</i>		Рік підготовки:	
Освітньо-професійна програма «Театральне мистецтво»	ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ —8	1-й	-
		Лекції	
		32 го	год.
Рівень вищої освіти: бакалаврський	Кількість поточних контрольних заходів 16	Практичні	
		16 год.	год.
		Самостійна робота	
		102 год.	год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни “Майстерність актора театру ляльок та технологія виготовлення театральної ляльки” є засвоєння, узагальнення й систематизація теоретичних та практичних знань з устрою театру ляльок, специфіки устрою сцени театрів ляльок; набуття практичних умінь і навичок виготовлення театральної ляльки та управління рукавичною, ширмовою та вертепною лялькою для подальшого використання набутих знань у майбутній професійній діяльності.

Основними завданнями викладання дисципліни «Майстерність актора театру ляльок та технологія виготовлення театральної ляльки» є:

1. Навчити студентів володіти методикою ляльководіння.
2. Розвинути пластичність і рухливість рук.
3. Надати теоретичні знання про особливості майстерності актора театру ляльок та систем театральних ляльок.
4. Ознайомити зі специфікою устрою сценічної площадки театру ляльок.
5. Сформувати вміння творчо сприймати й відтворювати техніку ляльководіння рукавичної ляльки.

6. Ознайомити з технологією виготовлення театральної ляльки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
ЗК11 Здатність відтворювати на сцені в яскравій, виразній формі вироблені суспільством і освячені народною традицією норми моралі, етики, добропорядних стосунків. СК2 Здатність транслювати художньо-естетичну інформацію твору театрального мистецтва (вистави) глядачам. СК7 Здатність до творчої інтерпретації та практичної реалізації режисерських завдань.	Методи навчання: Дидактичні методи за джерелом знань (практичні, наочні); інтерактивні; творчі завдання, метод аналізу помилок, метод показу, метод обговорення і опитування. Практичний метод показу роботи з театральною лялькою. Практичний метод виготовлення театральної ляльки Поточний контроль, підсумковий контроль.

Міждисциплінарні зв'язки.

Вивчення курсу “Майстерність актора театру ляльок та технологія виготовлення театральної ляльки ” ґрунтується на таких базових дисциплінах, як “Сценічна мова”, “Майстерність актора”, та щільно пов'язана із такими курсами, як “Сценічний рух”, “Хореографія”, “Вокал” тощо.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Специфіка сцени театру ляльок.

Специфіка устрою сцени театру ляльок і особливості стаціонарного майданчику театру ляльок. Організація сценічного простору театру ляльок. Сценічна «вигородка» лялькового театру. Використання порталу. Особливості ширми у ляльковому театрі та їх розмаїття в залежності від спектаклю. Основні помилки при побудові сценічного простору. Специфіка розміщення глибинних мізансцен. Поняття «вигородка», «грядка». Труднощі при постанові ширми на незнайомому театральному просторі. Основні розрахунки видимості ляльок, а також деяких декоративних деталей.

Змістовий модуль 2. Планшет сцени та принципи розміщення декорацій.

Устрій багатопланової ширми у театрі ляльок. Використання різних планів та їх декоративне оформлення. Розрахунки, якими керуються режисер та художник при розміщенні декорацій. Співвідношення ширини глядацького залу і довжини «дзеркала» сцени. Вибір задника, куліс та завіси. Способи розрахунку на кресленні розмірів задника. Поняття «падуга» та «арлекін». «портал постійний», «портал архітектурний», «портал спеціальний» та «портал тимчасовий». Класифікація декоративних деталей за місцем розташування.

Змістовий модуль 3. Тренаж для роботи з театральною лялькою

Вправи для розвитку пластики рук та координації дій. Тренувальні вправи з лялькою. Принципи побудови етюдів з театральною лялькою. Відпрацювання ходи театральної ляльки, укліна ляльки, оплесків ляльки, рухів тулуба ляльки, падіння ляльки. Створення сюжету для етюдів з театральною лялькою. Координація рухів актора при керуванні театральною лялькою. Застосування рухів театральної ляльки для відтворення змісту сюжету та задумки автора етюдів.

Змістовий модуль 4. Технологія виготовлення пап'є-маше та специфіка виготовлення креслень театральної ляльки

Основні етапи роботи над створенням театральних ляльок. Процеси виготовлення театральної ляльки. Методика виконання креслення театральної ляльки. Технологія створення клейстеру для пап'є-маше. Відмінності першого шару пап'є-маше від наступних. Кількість шарів пап'є-маше для голівки середнього розміру. Матеріали для виготовлення пап'є-маше. Особливості роботи з глиною у процесі виготовлення театральної ляльки. Процес виготовлення форми театральної ляльки з гіпсу. Розробка ескізів театральної ляльки та креслення театральної ляльки. Ліплення моделі театральної ляльки з пластиліну та з пап'є-маше.

Змістовий модуль 5. Рукавична театральна лялька

Процес виготовлення рукавичної ляльки. Види рукавичної ляльки: рукавична лялька, площина лялька, лялька «з живою рукою». Особливості керування площинними ляльками. Основні пристрої для механізації ляльки. Поняття таке гапіт. Переваги ляльки з п'ятчовим гапітом перед рукавичною лялькою. Способи кріплення тростин. Виготовлення голови рукавичної ляльки, корпусу, руки та ноги рукавичної ляльки. Розробка та створення костюму для рукавичної ляльки.

Змістовий модуль 6. Види театральних ляльок, їхня механізація та специфіка устрою.

Визначення поняття «театральна лялька». Види театральних ляльок та специфіки їхнього устрою. Ширмові (рукавичні, тростинні, гапінні та ін.); маріонетки (на нитках і штокові); вертепні (актор схований скринькою вертепу); тіньові (актор схований екраном); «чорний кабінет» (актор, прихований світлом); лялька-скафандр (актор схований лялькою). Принцип дії механіки ширмової ляльки. Відмінності рукавичної ляльки від ляльки «Бі-ба-бо», рукавичної ляльки від рукавичної тренувальної ляльки, тростинної ляльки від рукавичної. Особливості ширмової ляльки. Сучасна класифікація систем театральних ляльок. Визначення поняття «Маріонетка». Відмінності тіньової ляльки від всіх інших систем театральних ляльок. Відпрацювання керування різними видами ширмової ляльки, ляльками, що відносяться до системи маріонеток. Показ керування тіньовою лялькою.

Змістовий модуль 7. Створення художнього образу театральної ляльки.

Створення художнього образу театральної ляльки. Створення лялькових вистав. Специфіка «оживлення» тростинної ляльки. Особливості голосового «оживлення» тростинної ляльки. Компоненти, необхідні для «оживлення» планшетної ляльки: досконало розвинутий фізичний апарат; наявність психотехнічної бази; опанування законів театру про єдність рухів і емоційне злиття в єдиний образ під час колективного «оживлення» ляльки без додавання подвійної внутрішньої дії; специфічна віра в запропоновані обставини, зумовлена неприродністю мізансцен для драматичного актора. Особливості створення сценічного образу театральної ляльки. Етапи роботи над виставами з ляльками. Визначення поняття «мізансцена». Показ змістовного етюдів із тростинною лялькою. «Оживлення» планшетної ляльки в змістовному етюді. Розробка плану підготовки вистави за обраною п'єсою.

Змістовий модуль 8. Специфіка устрою вертепного театру ляльок та роботи з вертепною лялькою.

Специфіка устрою вертепного театру ляльок. Принцип дії вертепної ляльки. Форми вертепу: вертепна композиція; механічний вертеп; живий вертеп. Сутність поняття «вертеп». Основні принципи дії вертепної ляльки. Плоска та об'ємна вертепна лялька. Особливості «гри» вертепної ляльки. Конструкція вертепної ляльки. Головні персонажі вертепної драми: цар Ірод, чорт, смерть, волхви ангели та Святе сімейство, зірка Віфлесму, та їх характеристика. Створення ескізу вертепу. Розробка макету вертепного театру. Створення конструкції вертепного театру. Конструювання одного з персонажів вертепного театру. Відпрацювання обратного перевтілення основних персонажів вертепної драми. Демонстрація сценічного володіння вертепною лялькою. Створення етюдної композиції на основі одного з епізодів вертепної драми.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів			
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год		о/д ф.	З/д ист ф.	Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів	
			о/дф	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.						
1	8	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	15	6	4		2		9		4	3	7	
2	15	6	4		2		9		4	4	8	
3	15	6	4		2		9		4	3	7	
4	15	6	4		2		9		4	4	8	
5	15	6	4		2		9		3	4	7	
6	15	6	4		2		9		4	4	8	
7	15	6	4		2		9		3	4	7	
8	15	6	4		2		9		4	4	8	
змісто а	'20	48	32		16		72				60	
Підсумковий семестровий контроль залік	30						30		20	20	40	
Загалом		150						102		100		

5. Теми лекційних занять

№ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ	Назва теми	Кількість ГОДИН	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	Специфіка сцени театру ляльок.	4	
2	Планшет сцени та принципи розміщення декорацій.	4	
3	Тренаж для роботи з театральною лялькою.	4	
4	Технологія виготовлення пап'с-маше та специфіка виготовлення креслень театральної ляльки.	4	
5	Рукавична театральна лялька.	4	
6	Види театральних ляльок, їхня механізація та специфіка устрою.	4	
7	Створення художнього образу театральної ляльки.	4	
8	Специфіка устрою вертепного театру ляльок та роботи з вертепною лялькою.	4	
Ртом		32	

6. Теми практичних занять

№ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ	Назва теми	Кількість ГОДИН	
		о/д фф	з/дист
1	Специфіка сцени театру ляльок.	2	
2	Планшет сцени та принципи розміщення декорацій.	2	
3	Тренаж для роботи з театральною лялькою.	2	
4	Технологія виготовлення пап'с-маше та специфіка виготовлення креслень театральної ляльки.	2	
5	Рукавична театральна лялька.	2	
6	Види театральних ляльок, їхня механізація та специфіка устрою.	2	
7	Створення художнього образу театральної ляльки.	2	
8	Специфіка устрою вертепного театру ляльок та роботи з вертепною лялькою.	2	
Разом		16	

7. Види і зміст поточних контрольних заходів *

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	**Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1. Специфіка сцени театру ляльок.	Усне опитування	Питання для підготовки: 1. Дайте визначення поняття «вигородка». 2. Розкрийте поняття «грядка». 3. Що таке багатопланова ширма? 4. Дайте визначення понять «падуга» та «арлекін». 5. Дайте визначення понять «портал постійний», «архітектурний», «спеціальний» та «тимчасовий».	Опитування передбачає надання відповідей на 4 запитання. Кожна правильна відповідь оцінюється у 1 бал	4
	Написання есе на одну з тем (за вибором студента):	Вимоги до виконання Теми: «Особливості споруди театру ляльок» «Значення сценічного простору моя ляльково вистави»; «Основні складові сценічного простору театру ляльок». Обсяг есе — 2-3 ст. друкованого тексту (А• поля — 2 см, шрифт — 14 інтервал — 1,5) Мова написання — українська.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - якість виконання (26.); - творчий підхід у виконанні (16.).	3
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			7

2. Планшет сцени та принцип розміщення декорацій.	Усне опитування	Питання для підготовки: 1. Поясніть, для чого використовується портал. 2. Поясніть, яку роль викнує заднік у ляльковій виставі. 3. Розкрийте значення куліс у ляльковій виставі. 4. Поясніть, для чого використовують театральну завісу. 5. Поясніть, для чого використовують театральну завісу. 6. Що є основною частиною сценічної вигородки?	Опитування передбачає надання відповідей на 4 запитання. Кожна правильна відповідь оцінюється у 1 бал	4
	Розробка декорацій для лялькової вистави	Вимоги до виконання : Дотримання принципів розміщення декорацій в ляльковому театрі.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - Дотримання вимог розміщення декорацій (2 б.); - творчий підхід у виконанні (2б.).	4
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			8
3. Тренаж для роботи з театральною лялькою	Усне опитування	Питання для підготовки: Правила та вимоги при виконанні вправ з театральною лялькою.	Опитування передбачає надання відповідей на 4 запитання. Кожна правильна відповідь оцінюється у 1 бал	4
	Показ вправ з театральною лялькою.	Вимоги до виконання : Методична правильність виконання ВПрав з театральною лялькою.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - якість виконання (2 б.); - творчий підхід у виконанні (16.).	
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			7

4. Технологія виготовлення пап'с-маше та специфіка виготовлення креслень театральної ляльки	Усне опитування	Питання для підготовки: Знання основних етапів роботи з виготовлення театральної ляльки та процесів, з яких складається створення театральної ляльки.	Опитування передбачає надання відповідей на 4 запитання. Кожна правильна відповідь оцінюється у 1 бал	4
	Виготовлення театральної ляльки з пап'с-маше.	Вимоги до виконання : Розробка та створення театральної ляльки з пап'с-маше з дотриманням вимог до виготовлення ляльки з пап'с-маше.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - Методична вірність розробки театральної ляльки(26) - творчий підхід у виготовленні театральної ляльки (26.).	4
Усього ЗП ЗМ 4 контр. заходів	2			8
5. Рукавична театральна лялька	Усне опитування	Питання для підготовки: Види «рукавичної» ляльки, Знання процесу виготовлення «рукавичної» ляльки	Опитування передбачає надання відповідей на 4 запитання. Кожна правильна відповідь оцінюється у 1 бал	3
	Етюд з рукавичною лялькою	Вимоги до виконання : <i>Рока</i> сюжетного етюду з « оживлення » предмета та етюдів з «рукавичною» лялькою.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - Методична вірність роботи з рукавичною лялькою (26) - творчий підхід у підготовці етюду (26.).	4
Усього за ЗМ 5 контр. заходів	2			7
б.Види театральних ляльок, їхня механізація та специфіка устрою	Усне опитування	Питання для підготовки: Знання видів театральних ляльок та їх відмінностей.	Опитування передбачає надання відповідей на 4 запитання. Кожна правильна відповідь оцінюється у 1 бал	4

	Етюд з тіньовою лялькою	Вимоги до виконання : Методично вірне керування тіньовою лялькою.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - Методична вірність роботи з тіньовою лялькою(26) - творчий підхід у роботі з тіньовою лялькою (26.).	4
Усього за ЗМ 6 контр. заходів	2			8
7. Створення художнього образу театральної ляльки.	Усне опитування	Питання для підготовки: Особливості створення сценічного образу театральної' ляльки,	Опитування передбачас надання відповідей на 3 запитання. Кожна правильна відповідь оцінюється у 1 бал	3
	Етюд з тростинною або планшетною лялькою	Вимоги до виконання : Показ змістовного етюду з тростинною або планшетною лялькою	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - Методична вірність роботи з обраним видом ляльки(26) - творчий підхід у підготовці змістовного етюду (26.).	4
Усього за ЗМ 7 контр. заходів	2			7
8. Специфіка устрою вертепного театру ляльок та роботи з вертепною лялькою.	Усне опитування	Питання для підготовки: Знати основні форми та характеристики вертепного театру. Знати основні принципи дії вертепної ляльки. Знати головних персонажів вертепної драми.	Опитування передбачас надання відповідей на 4 запитання. Кожна правильна відповідь оцінюється у 1 бал	4

	Етюд з вертепною лялькою	Вимоги до виконання : Створення етюдної композиції на основі одного з епізодів вертепної драми.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - Відповідність вимогам вертепної вистави(26) - творчий підхід у підготовці етюдної композиції (26.).	4
Усього за ЗМ 8 контр. заходів	2			8
Усього за змістові модулі контр. заходів	16			60

8. Підсумковий семестровий контроль***

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Усне опитування	Опитування за темами, які були засвоєні протягом вивчення дисципліни “Майстерність актора театру ляльок та технологія виготовлення театральної ляльки”	Опитування передбачає надання відповідей на 10 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 1 бал	10
	Виготовлення рукавичної театральної ляльки, показ концертного номера з предметом та «рукавичною» лялькою	Виготовлення простої рукавичної театральної ляльки. Показ техніки в'єднання театральної ляльки та показ концертних номерів з предметом та «рукавичною» лялькою.		30
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Виходцевський В.О. Технологія виготовлення театральної ляльки: навчальний посібник. Київ-Львів, 2011. 160 с.
2. Єфремов С. Лялькарі України. Київ : Поліграф центр, 2003. 160с.
3. Єфремов С.І. Ляльки відкривають світ (про театри ляльок зарубіж. країн, ляльк. фест. та ін.). Київ : Веселка, 2010. 167 с.
4. Єфремов С.І. Монолог з лялькою як спеціалізований тренаж у вихованні лялькаря : методичні рекомендації. Київ : Веселка, 2015. 56 с.
5. Словник-довідник професійного тезауруса майбутнього актора / наук. редакція: Г.В. Локарева, Ю.В. Гончаренко. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 223 с.
6. Соколовська Н. П., Гончаренко Ю., Кузьмін К. С. Майстерність актора театру ляльок і технологія виготовлення театральної ляльки: навч. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 94 с.
7. Фесенко Світлана. Школа лялькаря: від тренінгу до образу з лялькою. Харків, 2019. 144 с.

Додаткова:

1. Ерицай М.С. Українська драматургія XVII—XVIII ст. Київ : вища школа, 1974. 198 с.
2. Коломієць Р. Золотий ключик до країни щастя. Вінниця: Книга—Вега, 2008. 192 с.
3. Попов Л.П. Віктор Андрійович Афанасьєв. Київ : ТОВ «УВФІК» «ЕксОб», 2009. 344с.
4. Стадніченко Н. В., Соколовська Н. Методи і прийоми формування засобів професійного спілкування майбутнього актора в адаптаційний період фахової підготовки. *Науковий Вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*, випуск. № 36. 2025. С.72-77. <http://nv.knutkt.edu.ua/issue/view/19403/12700>
5. Стадніченко Н. В., Соколовська Н. П., Гончаров В. М., Кветков М. М. Робота над виставою у жанрі казки як спосіб напрацювання вербальних невербальних навичок професійного спілкування майбутнього актора. *Вісник ЗНУ, Педагогічні науки*. 2025. С. 97-105. URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/>.
6. Стадніченко Н. В., Соколовська Н. П., Гончаров В. М., Кузьмін К.С. Проблеми формування етичних основ професійного спілкування в адаптаційному періоді фахової підготовки майбутнього актора. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика. Збірник наукових праць. Східноукраїнський університет ім. В. Даля.*
7. Франко І.Я. Зібрання творів Київ : Наукова думка, 1981. Т.26. С.357-358.

джерела:

1. Divna Stojanov. Theatre Puppets Through The Ages. The Theatre Times. 2020. URL: <http://www.thetheatretimes.com>.
2. George Speaight. Puppetry. Encyclopædia Britannica, Inc. 2017. URL: <https://www.britannica.com/art/puppetry>.
3. Introduction to simple puppetry techniques: Participatory Puppet Projects for Classroom and Community Activities. arepp:Theatre for Life. 2004. URL: <https://1hstheatredept.weebly.com/uploads/1/1/9/0/119047293/10.1.1.122.4296.pdf>.
4. фічМа О.С. Особливості створення сценічного образу з театральними ілюстраціями ризиків сценізму. Культура України. Випуск № 41. 2013. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura41/24.pdf
5. Історія виникнення українського театру URL: <http://forum.lvivskakava.com/index.php?topic=351.02>.